

Motion till riksdagen 2005/06:So329

av **Elina Linna m.fl. (v)**

Lobotomi

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvärdera och kartlägga förekomsten av psykokirurgi.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvärdera följderna för de personer vilka genomgick lobotomering under den period då detta var en accepterad behandling.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda förutsättningarna för en ekonomisk ersättning till dem som genomgått lobotomering.

Motivering

Den medicinska historien präglas till största delen av landvinningar som innebär förbättrad hälsa, minskat lidande och förlängt liv. Men även experimentella behandlingsmetoder där etiken kan ha åsidosatts för önskan att lösa komplexa problem har förekommit. I grunden kan det också anas en syn på människor som individer, vilka kan ges olika värde beroende på etnicitet, kön och hälsa. En sådan behandlingsform som tack och lov var kortvarig är lobotomi eller psykokirurgi. Lobotomin var främst förekommande under perioden 1944–1958, en tid då även tvångssteriliseringar och rasbiologi var förekommande.

I en aktuell licentiatsavhandling från Umeå universitet – The surgical offensives against mental disorder, psychosurgery in Sweden 1944–1958 – konstateras det att i Sverige lobotomerades 4 500 svenskar. Av de 4 500 var 61 % kvinnor och 39 % män samt att den vanligaste diagnosen var schizofreni – 84 %.

Lobotomering innebar att nervbanor i hjärnan skars av i syfte att dämpa bl.a. aggressivitet och starka tvångsmässiga beteenden. Många av de kvinnor som lobotomerades hade både en psykisk sjukdom och ett begåvningshandikapp. Detta visar på den tidens bedömningar, vilka sannolikt i dag skulle vara helt andra.

Fel! Okänt namn på

Resultaten var ifrågasatta redan då ingreppen genomfördes eftersom dödligheten var hög och de flesta patienterna fick en förändrad personlighet. Dödligheten var under perioden 17 % för att alltefter metodens utveckling gå ner till 7,4 % utslaget över hela tidsperioden.

Förekomsten av lobotomi varierar över landet. De två nordliga sinnessjukhusen, Umedalen och Sidsjön, stod för ca 28 % av alla lobotomeringar samtidigt som det fanns sjukhus som inte utförde några lobotomeringar över huvud taget.

1954 hade de flesta upphört att utföra lobotomeringar men så sent som 1963 utfördes en regelrätt lobotomi. I dag förekommer psykokirurgi i begränsad omfattning på Karolinska sjukhuset i Stockholm och då på patienter med svår kronisk ångest där annan medicinsk behandling misslyckats. Det finns säkert goda skäl till att psykokirurgi föreslås vid svåra kroniska ångesttillstånd men mot bakgrund av att ingreppet starkt kan ifrågasättas bör också dagens ingrepp utvärderas. I dessa fall handlar det dessutom om patienter som befinner sig i en mycket utsatt och svår situation. Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) bör i samarbete med Socialstyrelsen utvärdera och kartlägga förekomsten av psykokirurgi. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet har vid flera tillfällen motionerat i riksdagen om behovet av att utreda och kartlägga omfattningen av lobotomering under framför allt 40- och 50-talen samt utreda förutsättningar för en ersättning till de drabbade. Behovet av en utredning och kartläggning av omfattningen bygger på studier som gjorts i Umeå och som visar att även barn lobotomerades. Det får anses vara anmärkningsvärt även med den tidens mått mätt. Det finns enligt vår mening ett behov av kunskap om hur många som faktiskt drabbades, vilka konsekvenserna blev och hur dessa människors liv ter sig i dag. En sådan utredning genomfördes i Norge under 90-talet. Det resulterade i att de lobotomerade medgavs ersättning. En sådan utredning bör tillsättas även i Sverige. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ett par patientgrupper har under åren fått ersättning av staten för de medicinska insatser som gjorts utifrån den tidens normer och kunskap. Det är personer vilka tvångssteriliserats och nu senast de som drabbats av skador på grund av läkemedlet Neurosedyn. Vänsterpartiet anser att regeringen bör utreda förutsättningarna för motsvarande ersättning till dem som drabbats av skador på grund av lobotomering. Vi är väl medvetna om att behandling genomfördes inom ramen för den rådande kunskapen och med det huvudsakliga syftet att ge bot och lindring. Men med tanke på de höga dödstalen och biefekter borde man även vid den tiden ha iakttagit större försiktighet. Mot den bakgrunden bör regeringen utreda förutsättningarna för ekonomisk ersättning till dem som lobotomerats. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 23 september 2005

Elina Linna (v)

Ingrid Burman (v)

Kalle Larsson (v)

Ulla Hoffmann (v)

Gunilla Wahlén (v)